

Bárður S. Nielsen
Edmund Joensen
Kaj Leo Holm Johannesen
Helgi Abrahamsen
vegna Sambandsflokkin

Løgtingið

Løgtingsmál nr. 79/2018: Uppskot til samtyktar um menningarætlan fyri endurmenning (rehabilitering) í Føroyum

Uppskot

til

samtyktar

Løgtingið heitir á landsstýrið um at fyrireika og leggja fyri Løgtingið menningarætlan við greiðari visjón og ítøkiligum málum um samskipaða tvørfakliga endurmenning fyri Føroyar, umframt at leggja uppskot fyri Løgtingið um endurmenningarlóg (rehabiliteringslóg), sum tryggjar rættindi og skyldur hjá borgarunum.

Henda menningarætlanin skal leggjast fyri Løgtingið sum frágreiðing til aðalorðaskifti.

Viðmerkingar

Uppskotið leggur upp til at seta í gildi eina endurmenningarlóg (rehabiliteringslóg) og lyfta endurmenning (rehabilitering) í Føroyum upp á eitt altjóða og samfelagsliga kappingarført vælfærdarstöði.

Endurmenning (rehabilitering) í Føroyum virkar ikki sum ein samanhangandi tvørfaklig skipan, har rættindi og skyldur hjá borgarunum eru tryggjað, og at tey aftur kunnu fara at virka í gerandisdegunum.

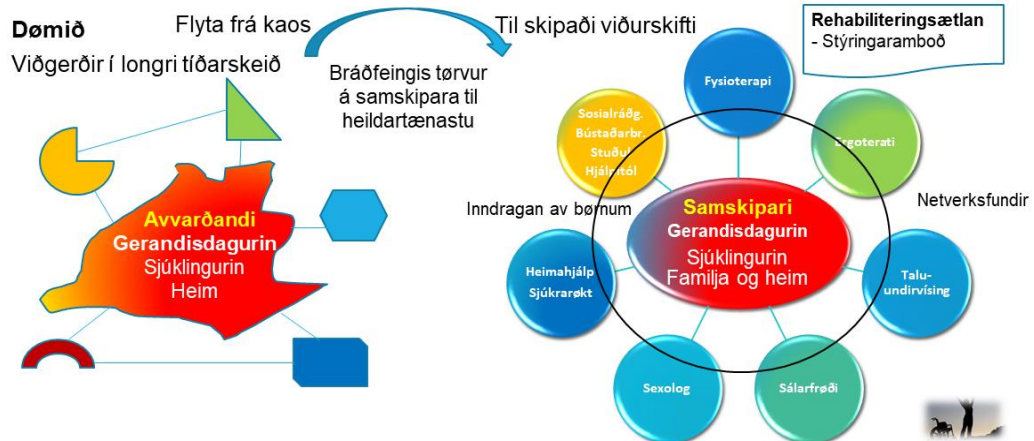
Orðið endurmenning ella rehabilitering, fevnir eisini um endurvenjing.

Skipanin er í lýtuni pettað sundur í ymiskar skipanir og tí er ikki gjørligt at gera fullfíggaðar endurmenningarætlanir. Hetta hevur við sær, at fleiri borgarar, sum gerast álvarsliga sjúkir, detta niður ímillum, við tað, at teir ikki fáa nøktandi samskipandi tænastrur. Tá sjúklingurin skal heim av sjúkrahúsinum, er felags fyri nærum øll tey avvarðandi, at tað knappliga eru tey, sum hava ella fáa “ábyrgdina” av at fáa alt at hanga saman.

Tørvur er á politiskum málsetningum og raðfestingum, sum tryggja óhjálpmum, veikum og teirra avvarðandi borgarum eina skipaða endurmenning, og at hetta verður ein lógarfestur rættur. Hetta er neyðugt, skulu vit framhaldandi kalla okkum eitt vælfærdarsamfelag, har øll skulu hava tað gott og kunna trívast.

Tá ein persónur verður raktur av álvarsligari sjúku ella kemur álvarsliga til skaða, kann hetta kollvelta alla tilveruna hjá viðkomandi, men hetta kann eisini ávirka tilveruna og lívsgóðskuna hjá teimum, sum standa persóninum nær, avvarðandi ella næstringar.

STØÐULÝSING AV REHABILITERINGSØKINUM

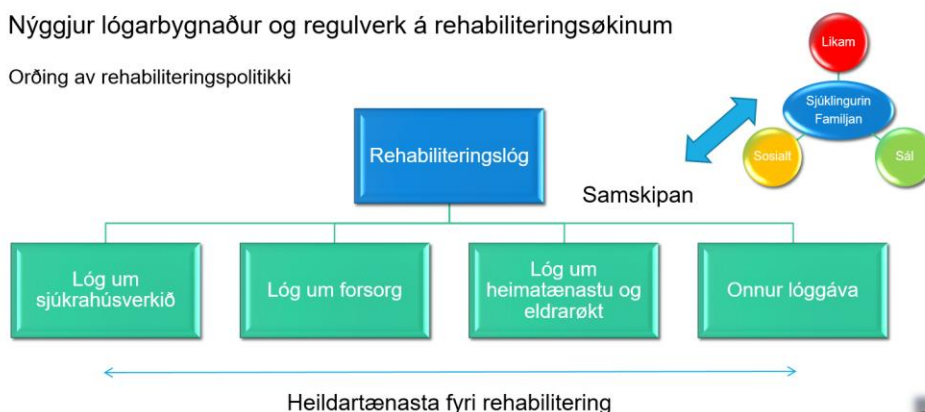

Í verandi skipan er innsatsturin at hjálpa persónum, sum verða raktir av langtíðarsjúku ella skaða, pettaður sundur í fleiri skipanir, sum ikki virka samanhangandi og kunnu veita eina heildartænastu - tvørfaklig samskipan millum málsøkini vantar. Tá bara ein liður ikki er við í endurmenningartilboðnum (rehabiliteringstilboðnum) ella svíkur í tænastrá, kann tað ávirka innsatsin og tilveruna hjá familjuni sum heild álvarsliga - sí myndina omanfyri.

REHABILITERINGSLÓG - framtíðin

Nýggjur lógarbygnaður og regulverk á rehabiliteringsøkinum

Orðing av rehabiliteringspolitikki

Í hesum uppskotinum er talan um at gera eina endurmenningarskipan (rehabiliteringsskipan), sum er ætlað til langtíðarviðgerð av sjúklingum og er lógarfest í eini Endurmenningarlóg

(rehabiliteringslóg) - sí myndina omanfyri. Í summum førum orka fólk, bæði tey, sum eru beinleiðis rakt og teirra avvarðandi, at fáa tilveruna aftur í tryggja legu, men í øðrum førum er ikki møguligt at fáa tilveruna aftur á beint, og avleiðingarnar av ikki at fáa nøktandi hjálp og stuðul, kunnu gerast stórar og álvarsligar, bæði líkamligt, sálarligt, sosialt og fíggjarligt. Sæð úr einum samfelagsligum sjónarhorni er avleiðingin av hesum ein øktur tørvur á almanna- og heilsuveitingum og harvið øktar almennar útreiðslur.

Tað er tí av alstórum týðningi, sæð bæði úr einum menniskjaligum og einum samfelagsligum sjónarhorni, at alt, sum gerast kann, verður gjørt, til tess at forða fyri teimum oyðileggjandi avleiðingunum fyri tann einstaka og fyri tey avvarðandi, sum kunnu standast av álvarsligari sjúku ella skaða.

Nakað verður gjørt hesum viðvíkjandi í dagsins samfelag, men spurningurin er:

- um tað, sum verður gjørt, er nóg mikið
- um tað, sum verður gjørt, er planlagt og fyriskipað á besta hátt
- um tað, sum verður gjørt, vendir sær til øll tey, sum verða rakt (t.d. maki, børn og foreldur)

Í løtuni eru vit í Føroyum langt frá at hava eina fullfíggaða og samanhangandi skipan, har øll, sum hava tørv á tí, fáa tilboð um endurmenning. Vit hava t.d. ikki eina samanhangandi skipan, sum fevnir bæði um líkamliga, sálarliga og sosiala viðgerð.

Endamálið við hesum uppskotinum er, í eini frágreiðing til aðalorðskifti, at biðja landsstýrið, saman við viðkomandi myndugleikum, serfrøðingum og áhugafelagsskapum, kanna og lýsa tørvinn á hjálp og stuðli, sum fólk og avvarðandi hjá fólk, sum koma álvarsliga til skaða ella gerast álvarsliga sjúk, uppliva.

Setast má ein politiskur fylgibólkur í sambandi við gerð av frágreiðingini og lógaruppskotinum.

Í hesum sambandi skal landsstýrið kanna og lýsa tørvinn á bráðfeingis og uppfylgjandi endurmenning, tað veri seg líkamligt, sálarligt og sosialt, og lýsa, hvørjir móguleikar eru fyri at menna eina nýggja samskipaða tvørfakliga endurmenningarskipan fyri Føroyar.

Mál eiga at verða sett fyri menning av endurmenningartilboðum og atgongd hjá borgarum til bestu endurmenning í Heilsuverkinum, Almannerkinum, hjá kommununum, privatum veitarum og heima, sum skal byggja á faklig tilmæli frá øllum viðkomandi pørtum. Tryggjast má eitt greitt uppgávu-, ábyrgdar- og heimildarbyti millum partarnar eins og munadygg samskipan.

Í frágreiðingini verður heitt á landsstýrið um, saman við áðurnevndu pørtum, at kanna og lýsa, hvørjir móguleikar eru fyri at seta á stovn eina nýggja samskipaða tvørfakliga endurmenning í Føroyum, soleiðis at:

- 1) tænautilboð um endurmenning fevnir um líkamliga, sálarliga og sosiala endurmenning
- 2) tænautilboð um endurmenning eisini fevnir um avvarðandi

- 3) tænautilboð verða tvørfakliga samskipað av einum samskipara, sum vegleiðir, ráðgevr sjúklingum og avvarðandi og fylgir upp uppá lagdar ætlanir
- 4) tænautilboð um endurmenning verður veitt bráðfeingis og óumbiðið
- 5) tænautilboð um effektiva endurmenning stendur við, so leingi tørvur er á tí
- 6) tænautilboð um endurmenning er samskipað millum viðkomandi myndugleikar og fakbólkar á slíkan hátt, at borgarin upplivir tað, sum at veitingin kemur frá einum stað.

WHO hevur hesa allýsing av endurmenningarhugtakinum (rehabiliteringshugtakinum):
"Endurmenning kann allýsast sum ein røð av innsatsum, sum stuðlar tað einstaka menniskjað, sum hevur ella er í vanda fyri at fáa lægri virkisføri - hetta at stuðla teimum í at uppnáa og halda viðlíka best møguligt virkisføri, herundir at virka í samspæli við umhvørvið í samfelagnum."

Samfelagsbúskaparlaga hevði tað verið ein stórur fyrimunir, um hesi komu aftur út í lívið at virka best møguligt og aftur fingi eitt dygdargott lív.

Í frágreiðingini skal eisini gerast ein meting av fíggjarliga tørvinum, sum gevur neyðugt rásum til at veita tænastr og umsorgan á fremsta støði, og neyðugu starvsfólkaorkuna til tess.

Á Løgtingi, 2. november 2018

Bárður S. Nielsen

Edmund Joensen

Kaj Leo Holm Johannesen

Helgi Abrahamsen